

Juditino tajemství

Veronika Moreira

Toho roku přišla do kraje zima brzy a nečekaně, bez varování. Cesty, rozblácené podzimními dešti, přes noc mrazem ztvrdly na kost a pokryla je tenká vrstva prvního sněhu. Z okolních zalesněných kopců se sem plížily chuchvalce popelavé mlhy. Zvedal se vítr a sněhovým vločkám v něm bylo navzdory vši té ponuré neutěšenosti do tance.

Dívka zahalená do pláště s kožešinou stála nedaleko malé, otlučené kapličky, k níž se zdálky pomalu blížila řada temných postav. Šly pomalu a se skloněnými hlavami, aby snáze odolaly sílicímu větru. Dívka si přitáhla kožešinu k tělu a její oči si skupinku pátravě prohlížely. Konečně uviděla hubeného šedého koně, jenž táhl skřípějící vůz s potranou plachtou. Ta jediná chránila smutný náklad vozu, levnou odřenou rakev. V její těsné blízkosti šel starý mnich a dva pomocníci, připraveni rakev zachytit, protože ta se chvílemi z vozu nebezpečně vysouvala.

Když došli ke kapli, dívka se beze slova k pohřebnímu průvodu přidala, aniž by vzbudila něčí pozornost. Šli ještě dlouho a dívka si pomyslela, že snad ještě nikdy neviděla smutnější výjev. Před očima jí vyvstal obraz pohřbu hraběte z Gudensbergu, jak o něm slyšela jako malá. Vyprávěl jí o tom starý Bertrám. Ten když se napil, dokázal vyprávět jako nikdo jiný. Řekl jí tehdy, že bohatí a mocní lidé věří, že způsob, jakým se rozloučí s tímto svě-

tem, ovlivní rychlost a schůdnost jejich cesty k Bohu. Loučí se proto velkolepě v domnění, že lidé z úžasu nad tou velkolepostí zapomenou na jejich špatné skutky a že i smíření s Bohem tak oni sami dosáhnou snadněji. Potom ji objal a ujistil ji, že ty nejchudší, co za života nepoznali nic než utrpení, Pán přijme se vši svou milostí a s otevřenou náručí.

Dívka mrzla a zdálo se jí, že už jdou celou věčnost, když konečně spatřila nízkou, napůl poboženou zeď a ubohé pomníčky schoulené za ní. Vůz zastavil a dva pomocníci snesli rakev na zem. Teprve v tu chvíli se ukázala druhá, daleko menší, kterou nějaká žena zahalená do černého hávu vzala do náruče a hrdě ji nesla k jámě vykopané nedaleko. Velkou rakev nesli dva muži hned za ní. Snažili se s ní držet krok, ale žena v černém šla se svým malým smutným břemenem tak rychle, že oni sami velkou rakev div neupustili.

Starý muž v kápi pronesl krátkou řeč, zatímco muži pomalu a opatrně spouštěli rakev do hrobu. Dívka pozorovala jejich úporné snažení. Ruce jim modraly námahou i mrazem, vítr zvedal jejich černé pláště. To už se na všechny přítomné snášel mokrý sníh v poryvech ledového větru a bylo zřejmé, že co nevidět bude tma. Rychle se seřadili do zástupu a o víka rakví zaduněly první hroudy zmrzlé hlíny. Dívka vhodila tu svou a k tomu svazek povadlého kvítí. Pak si otřela dlaně o plášť a ještě chvíli hleděla do jámy, zatímco ostatní už se rychle skládali vedle sebe do vozu, který před chvílí vezl jiný náklad – nebožku zemřelou při porodu s jejím mrtvě narozeným dítětem.

Dívala se chvíli za drkotajícím vozem mizejícím za zdí, a když se otočila, viděla, že zůstala na malém hřbitůvku sama s hrobníkem, který už jámu chvatně zasypával. Na chvilku se na ni zahleděl a bezzubými ústy naznačil úsměv. V jeho očích byla všechna prázdnota a zmar tohoto světa. Rychle si sáhla do kapsy a vytáhla malý lesklý peníz, který mu vtiskla do špinavé dlaně. Pak se otočila a spěchala pryč, pryč z toho hrozného místa, do tepla, ke světlu, mezi živé.

K první bráně došla už za tmy. Šla poslepu a po paměti, polykajíc vítr, promočený plášť přilepený k promrzlému tělu. Starý Bertrám jí šel naproti s lucernou právě včas.

„Neříkal jsem ti, abys vyrazila dřív, jinak že za světla domů nedojdeš? A teď ještě takový nečas.“ Podpíral ji celou cestu přes nádvoří, na prahu svého přístavku už ale poznal, že dívka každou chvíli omdlí. „Paní o tebe

bude mít starost, ale takhle už tě k ní nepustím. Zůstaneš u mě do rána,“ rozhodl a dál tiše lamentoval, když ji posadil k ohni a hbitě svárel víno.

Pomalu přicházela k vědomí. Upírala unavený pohled do sálajících plamenů a nechala se hýčkat jejich teplem. Horké silné víno pila nejdřív opatrně, pak velkými doušky a cítila, jak se jí rozlévá do celého těla a navrací jí sílu. Jak jsem jen mohla být tak lehkomyšlná a vydat se na chudinský hřbitov sama? vyčítala si v duchu. Bertrám měl pravdu, samozřejmě. Vyrasila pozdě a v tom údolí, jak známo, se mění počasí z hodiny na hodinu. Kdyby aspoň nasedla s ostatními do vozu a nechala se dovézt do vesnice. Ale copak si mohla jen tak přisednout k těm černým vránám? Jejich zvědavost by jim nedovolila nechat ji na pokoji a jejich nepřátelství bylo kolem nich téměř viditelné. Byla v panské službě. Nebyla jednou z nich.

Paní ji bude ráno hubovat, měla být zpátky před večeří. Sotva získala tak pěkné místo, a takhle to začíná. Co když ji vyhodí? Nechtěla ani pomyslet. Usínala teplem a vyčerpáním, jen ještě viděla Bertráma, jak opatrně našlapuje a při tom přikládá polena do ohně. Starý dobrý Bertrám, kde by bez něho byla?

Spala neklidným, mělkým spánkem. K ránu se jí honily hlavou divoké sny jeden za druhým. Viděla hřbitov v husté vánici, hrobníka, jak se třese zimou, a přitom se jí chechtá, viděla otevřenou rakev na dně jámy a v ní mrtvou ženu s mrtvým dítětem v náručí, s voskově žlutou tváří a očima dokořán...

Syrový chlad zimního rána ji probudil. Pootevřenými dveřmi uviděla v ostrém světle poletující sníh. Jak dlouho spala? Vyskočila zpod otrhané deky a vyběhla ven. Stařec se zrovna vracel od studny s vědrem vody a mířil k ní. Co nejmilejším hlasem ho pozdravila a on k ní otočil svůj slepý pohled a s otcovským úsměvem na ni zamával. S díky odmítla pozvání k snídani a utíkala směrem k bráně.

Chodby byly ještě tiché. To ji uklidnilo, ale ne na dlouho. Sotva zvedla ruku, aby co nejtíšeji zaklepala, dveře se rozlétlý a vyšla z nich stará služka s balíkem prádla. Když ji uviděla, oči se jí rozšířily překvapením, ale hned na to pohoršeně zvedla obočí, beze slova ji obešla a hlučně odkráčela z dohledu.

„Tady jsi! No konečně,“ zajásal z útrob zešeřelé místnosti zvonivý hlas její paní. Zrovna dneska musí být ranní ptáče! V tom hlase ale nebyl ani náznak výčitky, což se dalo považovat za dobré znamení. Když se pak objevila její zrůžovělá tvář, bylo vše nad slunce jasnější.

„Nemohla jsem se dočkat, až se objevíš, Justýno. Kdes byla tak dlouho? Udělala jsi, oč jsem tě žádala? Zaplatila jsi tomu hrobnickému chudákovi? Víš, je to ten nejubožejší ze všech sirotků v okolí a poslední dobou prý tak trochu ztrácí rozum. Ta mrtvá nebožačka, která mi sloužila před tebou a kterou on včera pohřbil, mi o něm kdysi vyprávěla...“ Mluvila překotně a tváře jí hořely. Nebylo pochyb, určitě se v noci tajně sešla s Augustinem, tím mladým krasavcem, který se ohlédne za každou kuchyňskou šmudlou, ale nezdráhá se svádět ani dceru durynského lankraběte. To všechno se Justýně honilo hlavou, když si svou paní prohlížela. Každá žena asi trochu zhloupne, když se zamiluje, ale jak každá zkrásní!

„Všechno je, jak jsi přikázala, paní,“ odpověděla unaveně a vzala do rukou Juditiny vlasy, aby je rozčesala. Ještě jednou a naposledy jí bleskla hlavou vzpomínka na mrtvou nebožačku. O místo přišla ze dne na den a o tom, kdo byl otcem jejího dítěte, tu nikdo nepochyboval. Jeden z mnoha poklesků pána tohoto hradu. Když při porodu zemřela, ani se neobtěžoval obstarat rakev. Judita, jeho sestra, rychle a tajně vše zařídila. Dobromyslná, spolehlivá mladší sestra, která vždycky věděla, co je třeba. Dobře, že to nemluvně odešlo spolu s ní, pomyslela si Justýna s vědoucím povzdechem. O nechtěného levobočka a hladového sirotka mň.

„Víš,“ pokračovala Judita v monologu, „myslím, že můj zpovědník už něco tuší, a trochu se začínám bát, kam až tohle může zajít. Včera, když jsem vycházela po mši z kaple, díval se na mě tak divně, až mě zamrazilo. Nepřipadá ti, Justýno, že z některých duchovních jde někdy opravdu strach?“ Justýna si pomyslela, že dnes opravdu nemusí mít obavu, že by si její paní všimla jejího nevyspání a příliš se vyptávala. Byla zaměstnána jen sama sebou a svým milostným vzplanutím, které začínalo dělat starosti mnohem obávanějším lidem, než byl její zpovědník. O tom však Justýna nechtěla přemýšlet. Věděla, že Juditino pochybné štěstí bude krátké a skončí jejím marným vzdorem. Ale přesto se v duchu přistihla, jak své krásné paní s tvářemi rozpalenými první pošetilou láskou bolestně závidí...

O NĚKOLIK TÝDNŮ POZDĚJI, ROKU 1153...

Venku začínal nový mrazivý den, obloha na východě celá zezlátla a světlo pomalu proplouvalo skrz dosud spící lesy. Judita byla už dávno na nohou, ale teď se na chvíli zastavila, otevřela těžké dřevěné okenice a sledovala oblohu, která se jí kouzelně měnila před očima. Byl to jev opakující se každé ráno, ale ona nad ním pokaždé stejně žasla a opájela se jím. Ten pohled vždy oživil dávnou vzpomínku na divoké dětství se sourozenci, které prožila právě tady, ve zdech a v zahradách milovaného hradu Wartburg.

Tak bezstarostně žila a teď se najednou tolik změnilo! Najednou měla pochopit, že všemu, co je jí blízké, je jednou provždy konec. Nejen jejím dětským hrám, které byly ještě docela nedávnou minulostí, ale i tomu novému a tolik vzrušujícímu citu, který lomcoval její duši od prvního dne, kdy se ty jasné modré světaznalé oči zahleděly do jejích.

Na Augustina myslela před usnutím i po probuzení, a dokonce i během modliteb. Vyprávěl jí o svých cestách za poznáním, o nesmyslnosti válečných tažení, jichž byl často svědkem, opěvoval její krásu a proklínal svou vlastní nicotnost, když jí klečel u nohou. Ona mu naslouchala s dívčí dychtivostí, každým jeho dobře mířeným slovem okouzlena až do morku kostí. Kromě jména, bylo-li vůbec pravé, o něm nevěděla zhoła nic. A k historikám, které o něm kolovaly, byla dokonale hluchá.

Najednou jí však měly začít docela jiné starosti a o jejím dalším osudu se chystal rozhodnout její bratr. Do té doby s ní promluvil málokdy, a když po smrti otce musel převzít jeho úřad, odcizil se jí ještě víc. Setkávali se jen v přítomnosti matky, jež řídila a sledovala každý synův krok, dcery přehlížeje. Teprve když odešla i ona, vymanil se z jejího vlivu, i když Judita měla někdy pocit, že její zasmužilý bratr matku nejspíš pořád cítí v zádech.

O vyjednávání ohledně Juditina sňatku se zmínil jen tak mimochodem, jako by o nic nešlo, když spolu seděli jedno pozdní odpoledne před právě došlými listinami z Prahy. Spolu s nimi ležel na stole malý dárek pro Juditu – drobná výšivka na sněhobílé látce s vyobrazením „malebné české krajiny“, jak stálo v přiloženém listě od Cecilie, její starší sestry.

Judita zavzpomínala na tu velikou slávu, když se Cecilie chystala k odjezdu do Čech, aby se tam provdala za Oldřicha, syna českého knížete Soběslava I. Celý dvůr tehdy žil přípravami nevěsty, ponejvíce pak matka, jenž se měla brzy rozloučit s oblíbenější z obou dcer a horečnatě tak zaměstnávala sebe i druhé, aby skryla svůj žal.

Tentokrát je tedy řada na ní. I ona opustí Durynsko a vypraví se do Čech. Nejvíce hořkosti však pocítovala při zjištění, že ona sama je tím posledním člověkem, který se o chystané svatbě dozvěděl. Sestra ve svém listě mimo jiné vyjádřila i neskrývanou radost nad tím, že její nová země brzy bude jejich společným domovem. Z několika tajných zpráv od posílů a od služebnictva, které se k Juditě dostaly přes Justýnu, však bylo zřejmé, že manželství Cecilie s Oldřichem není příliš šťastné a svá povzbuzující slova tak napsala sestře spíše jen z povinnosti.

Kdo je vlastně kníže Vladislav? Proč jí o něm nikdo neřekne něco víc, než že je vdovcem a na doporučení svého rádce, biskupa Daniela, se uchází právě o ni? Věděla také, že je Oldřichovým bratrancem, ale Cecilie se o něm nezmínila ani slovem. Také se však říkalo, že Vladislav a Oldřich se příliš v lásce nemají, ale Cecilie by jen těžko mohla sestře napsat cokoliv nepřistojného a nelichotivého o člověku v takovém postavení.

Z myšlenek ji vytrhla hlasitá potyčka dole na nádvoří, kterou rozehnal až příjezd těžkého vozu s koňmi, zneklidněnými štěkotem psů a křikem pacholků. Nebe mezitím potemnělo a někdo zlostně zahulákal, ať je náklad vyložen dřív, než začne pršet.

Judita se s povzdechem odvrátila a vešla do dlouhé chodby vedoucí ke knihovně. Byla to důvěrně známá chodba, jejíž zdi byly svědkem Juditina dětství. Teď jí najednou připadala ponurá, studená a cizí. Nerozuměla svým pocitům ani tomu, co se dělo kolem ní. Nikdo s ní nepromluvil ani o Vladislavovi, ani o jeho zemi. Jen listiny, které jí zběžně ukázal bratr a poslové, kteří se u bran střídali častěji než dřív, byly jasnou známkou toho, že svatební jednání byla v plném proudu a nic už je nezastaví.

Děšť nebyl tentokrát doprovázen větrem, ale trval už druhý den a Justýnu trápil pohled na starého Bertráma, tápajícího kolem stájí, až po kolena v blátě. Večer mu přinesla vlněný přehoz a horkou polévku, z které se vydatně kouřilo. V kluzkém bahně před jeho dveřmi div neupadla. Neslyšel ji přicházet

a nevěděl o ní ani potom, dokud na něho nepromluvila. Litovala, že pro něj nemůže udělat víc. Svě místo získala jen díky Juditině přimluvě a potrvá dlouho, než vydělá dost na to, aby mohla komukoliv pomoci. I sobě.

Zabalila mu nohy do teplé vlny, přiložila do ohně a potom ho pomalu a opatrně nakrmila. Slepé oči měl převázané a chabě se bránil, když mu z nich sundávala špinavý cár plátna. Omyla mu tvář a byla ráda, že nevidí její zoufalé úsilí, s jakým překonávala pláč.

Když se trochu posilnil jídlem a uvolnil teplem, vyptával se jí, co se děje u panstva a jestli s ní zacházejí dobře. Odpovídala milým hlasem a snažila se působit bezstarostně a spokojeně, v duchu ale věla. Měla už dost Juditina vzdychání a bédování nad svým nešťastným osudem jakožto urozené nevěsty, kterou chtějí už brzy provdat. Vždyť bude opečovávanou manželkou českého knížete, kterého si svou krásou a oduševnělostí jistě snadno získá. Proč by ji měla litovat?

Bertrám byl slepý, ale ne hloupý a dobře poznal v jejím hlase rozrušení, ačkoliv se snažila o opak. Nakonec ji jemně přiměl, aby se mu svěřila, a tak mu pověděla o Juditě a její chystané svatbě i o tom, za jak nešťastnou se paní kvůli celé té chystané události považuje. Dívka rozhořčeně prohlásila, že to je proto, že Judita nikdy nepoznala skutečnou ránu osudu ani utrpení, kterému jsou jiní lidé vystaveni každý den.

„Pořád mi opakuje, jak se nemá se svým strachem komu svěřit, jen mně. A já ji musím utěšovat a utvrzovat v přesvědčení, že se všichni proti ní spikli. A že se jí ten knížecí ženich nejspíš chystá sežrat za živa. Ach, Bert-ráme, někdy už opravdu nevím. Ona snad vážně věřila, že jednou uteče s tím svým krasavcem, který jí po nocích teskně zpíval pod oknem.“

Bertrám jí naslouchal trpělivě a s úsměvem, a když skončila, položil svou stařeckou ruku na tu její. „Nediv se, Justýno, že má strach. Tobě může připadat směšný, ale pro ni to není jednoduchá situace. Musí se vdát do cizí země, bude ženou vládnoucího knížete, a pokud si brzy nezíská přátele, nikdo ji neochrání. Poprvé v životě bude sama, bez své rodiny, a očekávat se od ní bude mnohé.“

Justýna nesouhlasně zavrtěla hlavou: „Kníže ji ochrání. Bude přece jeho ženou. Kdo by se mohl opovážit mluvit nebo dokonce jednat proti ní?“

Bertrám zvažněl: „To jistě, pokud bude mít štěstí a oba v sobě najdou zalíbení. Pak bude mít v manželovi skutečnou oporu a bude i v cizí zemi šťastná. Ale to zatím neví.“

Justýna se nezdála být tak docela přesvědčená. Ale pohladila starce po unavené tváři, stiskla jeho ruku a slíbila, že zase brzy přijde. Ujistila se, že oheň vydrží dlouho do noci, zbytek polévky mu připravila na ráno a po chvíli odešla, utvrzena ve svém přesvědčení, protože starý nebohý Bertrám ničemu z toho přece nemůže rozumět...

Seděli spolu ve výklenku, obklopeni tichem zahrady, která se ještě nezačala probouzet ze zimní strnulosti. Působilo to neutěšeně a brzy je začal prostupovat chlad, jen tady však byli docela sami. Seděli těsně vedle sebe a poprvé vnímali nejen opojnou blízkost, ale i smutek. Dvě velké oprýskané sochy stály opodál, jako by byly na stráži. Muž a žena, zkamenělí milenci, jen pár kroků od sebe, a přesto tak daleko. Judita se na ně zasněně dívala, on sledoval její pohled a mlčel.

„Vypadají, jako by je někdo zaklel,“ řekla najednou. Nehybný muž, jen spoře zahalený, bezmocně natahoval ruku směrem k ženě. Ve tváři byla navzdory mrtvým očím bez výrazu patrná vášeň i zoufalství. Žena, tak jako on téměř nahá, s větvičkou cesmíny vpletenou do vlasů, cudně klopile hlavu, ruku jen nepatrně zvednutou k té jeho.

„Nikdy se jí nebude moci dotknout. Nikdy ji nepohladí. Oba to vědí. A my dva jsme na tom stejně,“ řekl a vzal ji za ruku. „Jejich trápení je věčné, na věky tu budou stát naproti sobě, v němé bolesti. My se jeden druhému ztratíme z očí, ale přesto mám pocit, že budu trpět neméně,“ pokračoval.

Judita neodpověděla, jen se jí zdálo, že v jeho zamyšleném hlase postřehla něco jako úlevu. Bude mu bez ní líp? Uvědomil si snad, že jejich láska stejně nemohla dopadnout jinak? Jak ráda by teď byla v kůži některé ze svých služebných. Ať už by to byla kterákoliv z nich. Třeba Justýna, jistě. Ta se stará jen o starého nemocného Bertráma, protože ji kdysi vytáhl z bída, když se stala sirotkem. Nemá mužského a pořád po nějakém vzdychá.

Ale měl by ji Augustin rád i jako služku? Pochybnost se jí zakousla do srdce ostře a palčivě. Bezmyšlenkovitě sebou trhla a vyvlékla svou jemnou ruku z jeho. Tohle je konec. Už jí zřejmě nemá co říct. Chlad jí zalézal pod šaty, a když se zvedla, pocítila své ztuhlé, na kost promrzlé nohy. Jak dlouho tu vůbec seděli a mlčeli nad tím vším, co nemohli změnit?

„Musím už jít,“ řekla rychle a zamířila k cestě stáječící se k východní bráně. Kráčela pomalu, snad čekala, že vyrazí za ní a ještě se ji pokusí za-

držet, bude ji zoufale přesvědčovat o své lásce a bude chtít vymyslet plán jejich záchrany. Bude mluvit o únosu, o jejich společném životě daleko, daleko odtud.

Ale nestalo se tak. Nešel za ní. Neslyšela jeho blížící se kroky, jen ticho. Tolik se bránila pokušení zastavit se a otočit hlavu, setkat se ještě jednou s jeho pohledem a vyčíst z něho odpověď, řešení, cokoliv... Neubránila se. Zastavila před nízkou řadou keřů, které už dávno spálil mráz. Otočila se.

Do výklenku, kde před chvílí seděla, měla odtud dobrý výhled. Nebyl tam. Nebyl nikde poblíž. Jen ty dvě oprýskané sochy, zkamenělí zakletí milenci, stály na svých místech a natahovaly ruce k dotyku, který by je snad osvobodil a kletbu zlomil. Juditě se zdálo, že zoufalé pohledy svých mrtvých očí stočily jejím směrem. Otřásla se a utíkala pryč...